

10 Gode råd om fastholdelse

Videnscenter om fastholdelse og frafald (VOFF) præsenterer her 10 gode råd i fastholdelsesarbejdet i ungdomsuddannelserne. De 10 gode råd er udarbejdet på baggrund af de erfaringer videnscenteret har indsamlet siden 2008. Videnscenteret blev til med støtte fra Region Hovedstaden og seks gymnasier på den københavnske vestegn og i Tårnby. Siden har vi arbejdet målrettet med fastholdelsesinitiativer og frafaldsproblemstillinger.

Pjecen indeholder ti råd, der kan hjælpe din uddannelsesinstitution i gang med en helhedsorienteret fastholdelsesindsats.

Der tale om et idékatalog, der sætter skolen i stand til at komme i gang med en proces, der skaber grobund for generelle fastholdelsesinitiativer og et grundlag for at arbejde videre med de individuelle forhold, der altid er tilstede for en frafaldstruet elev. Der er meget ofte ikke et, men flere problemer i spil for de frafaldstruede elever, det er derfor afgørende, at man sætter ind på flere områder og har eleven med, når indsatsen tilrettelægges.

VOFF har erfaret, at det er afgørende, at skolen er i stand til og villig til at se på sig selv og sine egne processer. En helhedsorienteret indsats kalder både på handling i relation til eleverne, men også i relation til skolemiljøet.

En skole kommer langt med at etablere en inkluderende atmosfære og arbejde målrettet for, at alle elever føler sig velkomne. Det skaber tillid, og det skaber tilhørsforhold. Tilhørsforhold, der er afgørende, hvis en elev bliver frafaldstruet. Eleverne vil vide, at skolen er et sted, hvor de kan hente hjælp enten i form af gode venskaber og fællesskaber eller i form af lærere og vejledere, der kan dele ansvaret for de svære ting med dem.

Ovenpå den grundlæggende gode omgangsform kan skolen have et udvalg af konkrete fastholdelsestiltag, der adresserer forskellige typer af faglige, sociale og personlige problemstillinger. Et fastholdeskatalog så at sige. Underliggende det faste katalog, bør skolen skal have rum til de individuelle tiltag. Her er der tale om alt fra morgenvækning, afleveringsaftaler og fremmødekontrakt etc.

Fastholdelsesarbejde kræver en kreativ og fordomsfri tilgang til de unge, og til hvad skolens opgave er, og det kræver frem for alt, at man mener det alvorligt. Indsatsen bør ses som en del af skolens kerneydelse.

God læselyst!

Videnscenter om fastholdelse og frafald

10 Gode råd om fastholdelse

- 1. En helhedsorienteret indsats**
- 2. Forankring på alle niveauer**
- 3. Etabler fastholdelsesberedskab**
- 4. Eleverne skal føle sig set og hørt – hver dag**
- 5. Personlig hjælp og opbakning**
- 6. faglig hjælp og opbakning**
- 7. Fokus på klasserumskultur og studieveaner**
- 8. Inddrag elevernes forældre**
- 9. Arbejd med skolens fraværspolitik**
- 10. Rum til individuelle indsatser**

1. En helhedsorienteret indsats

Fastholdelse er en helhedsorienteret opgave. Skolens indstilling skal være åben og rummelig, der skal være en anerkendende kultur, der opfanger elevernes signaler hvad angår deres personlige, familiære og faglige velbefindende. Skolen skal samtidig vise interesse i eleverne; den skal signalere "we care".

Både ledelsen og lærerkollegiet skal arbejde med denne åbne interesse til eleverne. Der er tale om en dynamisk kultur på skolen.

Kom i gang: Denne helhedsorienterede og dynamiske tilgang kræver, at man diskuterer, hvilken tilgang man har på skolen allerede. At der bliver sat ord på den ledelses- og lærerkultur, der er. De fleste steder er der elementer af en helhedsorienteret tilgang til fastholdelse. Disse elementer skal gøres synlige for alle.

En helhedsorienteret indsats betyder ikke, at skolen overtager elevernes ansvar for at gennemføre uddannelsen og finde sig til rette på skolen; det betyder, at skolen deler dette ansvar med eleverne. Den helhedsorienterede indsats har mange niveauer: den retter sig imod både elev-niveau og systemniveau.

Der er flere trin i denne tilgang, og de præsenteres på de følgende sider.

Faldgruber: Der er en fin grænse mellem oplevelsen af "we care" og en formynderisk tilgang, hvor eleverne kan føle sig overhørt eller overtruffet. Det er skolens opgave at finde den balance, der er nødvendig for at kunne tildele eleverne en opmærksomhed, der fanger deres signaler - og som ikke virker anmassende. En anden fare er, at den åbne tilgang tager over og bliver så åben, at den eksisterende skolestruktur ikke længere er synlig. Der skal være et tydeligt fokus fra ledelsens side; fokus skal være på fastholdelse og på den dynamiske tilgang til fastholdelse og til elever. Det er ikke ensbetydende med, at der ikke skal være rammer og regler, som eleverne skal følge.

Eksempel: Når elever starter på deres ungdomsuddannelse bliver de opdelt i klasser eller hold. I vid udstrækning er det de almindelige sociale inddelingsmekanismer, der strukturerer elevernes første dage. Der er de stille, de frembrusende, de stærke og de svage elev-typer, og hierarkiet struktureres herefter. I praksis betyder det, at nogle elevers første møde med ungdomsuddannelsen er skræmmende og ufrugtbar. Særligt for elever der har tidligere frafald eller negative oplevelser med sig fra folkeskolen er dette en sårbar periode. Her vil skolens helhedsorienterede tilgang til eleverne og deres skolegang betyde, at skolen tager ansvaret for, at alle elever får en god start. Man kan f.eks. arbejde med klasserumskulturen, så alle får mulighed for at opleve starten som en positiv ting. En god start på skoletiden betyder, at der er mere overskud til at klare svære udfordringer, og at eleverne er mere trygge ved at bede om hjælp både fra hinanden og lærere.

Et andet eksempel er, at ungdomsuddannelsen kan hjælpe elever, der føler sig forkert placeret til at vælge om. Skolen indgår i en proces, hvor eleven møder accept og bliver vejledt videre. Et respektfuldt omvalg giver bedre chancer for en god start i en ny ungdomsuddannelse.

2. Forankring på alle niveauer

Den helhedsorienterede tilgang til elever og deres tid på uddannelsesinstitutionen skal forankres på alle niveauer i institutionen. Det er en ledelsesmæssig opgave at sørge for denne forankring. Ledelserne må se nærmere på, hvordan den understøtter fastholdelsesarbejdet på skolen. Fastholdelsesarbejdet skal forankres i ledelserne som et højt prioriteret fokusområde, og det skal tales om og løftes frem. På samme måde skal fastholdelse forankres i lærerkollegierne som en central del af underviseropgaven. Fastholdelse foregår hele tiden og er en del af skolens kerneydelse og skal formuleres sådan. Fastholdelse er kompetenceudvikling for lærere og institution. Fastholdelse og kompetenceudvikling kan tænkes sammen strategisk fra ledelsens side.

Kom i gang: Forankringen starter i ledelsen. Ledelsen skal vedtage, at fastholdelse af elever er en central og højt prioriteret opgave. Ledelsen skal facilitere, at der sættes en forankringsproces i gang hos de ansatte. Alle på skolen skal være opmærksomme på fokus, alle skal inddrages i en proces, hvor fokus diskuteres og præciseres.

Ikke alle kan være primære drivkræfter i processen, men alle skal kende til den og bakke op. Opbakningen vil i hverdagen give nogen at sparre og diskutere med, og det vil give en fælles følelse af, at alle bidrager og har et fælles projekt. Det er vigtigt at anerkende, at det for nogen vil være en svær omvæltning af det fokus, deres hidtidige arbejde har hvilet på. Det vigtigste i at komme i gang er, at dialogen startes op, og at ledelsen holder fast i det fokus, den har besluttet. Det er vigtigt for alle at erkende, at forandring tager tid.

Faldgruber: Forankringen er en proces, der i nogle tilfælde skal etableres helt fra grunden. Forankring er svær, da det kræver ændret fokus for mange. Det kan derfor være tillokkende at lade skolens fastholdelsesindsats hvile hos ildsjælene. Faren ved det er, at de brænder ud. Og i sammenligning med en helhedsorienteret indsats, så bliver indsatsen i de tilfælde, hvor den hviler hos ildsjæle som regel fragmenteret. Den får derved ikke reel gennemslagskraft på skolen. Det at fastholdelse formuleres som en indbygget del af kerneydelsen gør at fokus fra den ekstraordinære indsats flyttes. Det er vigtigt for opbakningen, at lærerne ikke føler at de hele tiden får pålagt ekstra opgaver.

Eksempel: At komme i gang er det sværeste, men det er også spændende. Ledelsen må arbejde med et oplæg, der præsenteres for de ansatte. Det er en dialog, der skal startes. De ansattes erfaringer skal bringes frem i lyset. Der kan bruges oplægsholdere ude fra til at inspirere og sætte tanker og debatter i gang. Processen fra fragmenteret indsats til helhedsorienteret indsats er en uddannelsesproces - den kører både på fagligt og personligt niveau. Der vil være brug for efteruddannelse til konkrete opgaver og samtidig er det en organisationsudviklingsproces, hvor både ledelsens, lærernes og skolens hidtidige tilgang til opgaven vil blive udfordret. Det er ledelsens ansvar, at processen holdes i gang.

3. Etabler fastholdelsesberedskab

Etableringen af et fastholdelsesberedskab bygger på, at skolen på baggrund af sit kendskab til sine elever og opland sætter fokus på, hvilke signaler der er vigtige for skolen at reagere på, hvis den skal forebygge frafald.

Et beredskab skal møde eleverne der, hvor de er i deres faglige, sociale og personlige progression. Beredskabet er summen af den helhedsorienterede tilgang til fastholdelsesindsatsen og betyder, at skolen er opmærksom både på eleven, men også på sin egen tilgang til eleven. Skolen skal have et fast tilbud om støtteordninger af forskellig slags til alle elever, og den skal være klar med individuelle indsatser. Den helhedsorienterede tilgang sikrer, at skolerne kan være opmærksomme på mere end de synlige elevrelaterede problemer. Den sikrer, at skolen ligeledes er opmærksom på sine egne processer og tilgange til fastholdelsesindsatsen.

Kom i gang: At klarlægge, hvilke elevtyper, elevgrupper og hvilket optageområde skolen har, giver overordnet klarhed over, hvilke typer af elever der går på skolen. Skolens ansatte får herigennem klarhed over, hvilke signaler de skal være opmærksomme på og, hvordan de skal håndtere dem. Ledelsen er ansvarlig for, at arbejdet med disse ting sættes i gang. Arbejdet med at etablere et fastholdelsesberedskab er en proces, der skal fokusere på mange niveauer af organisationen. Ledelsen kan fastlægge rammerne for, hvilke tiltag skolen skal have. Samtidig skal det personlige engagement hos lærerne bibeholdes. Lærerkollegiets erfaringer med elev- og problemtyper skal frem og italesættes og kan danne grundlag for fastholdelsesberedskabets indhold. Et fastholdelsesberedskab fokuserer på, at lærere har engagement og blik for de unge, og at de har det i rammer, der opfordrer til dette fokus. Skolens værdier skal understøtte fastholdelsesarbejdet på en måde, så ansatte kan spejle sig i dem. Værdierne, og måden hvorpå de forankres og udmøntes, skal løbende diskuteres.

Faldgruber: At processen går i stå eks. pga. modstand fra lærere eller pga. manglende ledelsesfremdrift. Det tager tid før resultaterne af en forandringsproces kan måles. I visse tilfælde kan det virke som om, der er tilbageslag frem for fremgang i den første tid. Her det vigtigt ikke at give op, før organisationen har vænnet sig til den ny praksis, og fremgangen begynder at blive tydelig.

Eksempel: Skolen skal have et fast katalog af fastholdelsestiltag, som er udviklet på baggrund af de elevtyper skolen har og de erfaringer, der er gjort på lærerkollegiet. Det kan f.eks. være mentorordning, lektiecafé, tilbud om psykologhjælp og introforløb med makkeskabsordninger etc. Udover grundpakken skal der også være de individuelle indsatser, som er rettet mod de elever, hvor de øvrige indsatser ikke slår til. Det "faste katalog" tager højde for den store kompleksitet, der er ved frafaldsproblematikken. Eleverne er vidt forskellige, og det er deres årsager til at falde fra også. Derfor skal fastholdelsesberedskabet favne bredt for at være effektivt.

4. Eleverne skal føle sig set og hørt – hver dag

Noget af det der har stor betydning for, om eleverne falder fra eller holder ved en ungdomsuddannelse er, om de føler, der bliver lagt mærke til dem. Bliver de hilst på om morgenen? Bliver der spurgt til, hvorfor de ikke var i skole i går?

Skolen har som opgave at inkludere alle elever, og det er både skolens, lærernes og kammeraternes fælles opgave at skabe et miljø, hvor alle føler sig set og hørt hver dag. Skolen kan bl.a. ved hjælp af de foregående principper skabe rum til, at lærerne har tiden til eleverne og støtte en kultur, hvor man lægger mærke til hinanden og husker at spørge, hvordan de andre har det.

Kom i gang: At eleverne føler sig set og hørt hver dag, er både en helt konkret opgave og en mere underforstået opgave. Det, at skolen arbejder med inkluderende tiltag både på ledelsesniveau, lærerniveau og klasse/elev-niveau, vil have lagt grunden ganske betydeligt for, at den følelse etableres hos eleverne. Skolen skal være det, der kan kaldes elevernes 3.-sted. Et sted hvor man har tillid til, at de andre vil en det godt, at der er hjælp at hente, og man ved, hvem man skal henvende sig til. Det kræver, at skolens kultur har en inkluderende tilgang til eleverne, at der arbejdes for og tages ansvar for, at alle føler denne tilknytning til stedet.

Faldgruber: At kravet om at blive set og hørt fjerner fokus fra det egentlige, nemlig uddannelse. At skolen skal overtage forældreopgaver på alt for mange områder. At lærerne drukner i elevernes personlige historier og ikke kan rumme det personligt.

Eksempel: Skolen skal også på dette område først og fremmest have en bevågenhed, der gør, at den opfanger tegnene på, at noget er galt. Er der nogen, der har det svært, skal der reageres. Elever, der begynder at undlade at aflevere skolearbejde, virker trykkede, stille eller anderledes end de plejer, skal kontaktes. Det kræver, at skolen opbygger en kultur, hvor man godt må spørge til hinandens velbefindende. At det er ok at sige, "hvor var du i går, vi savnede dig i klassen".

Makkerskabsordninger og mentorordninger er en struktureret måde at arbejde med dette emne på. Men det kan også være nok, at en lærer, der har et godt forhold til eleven, tager kontakt og spørger, hvad der er galt. Det afgørende er, at skolen har en politik om, at man tager affære. Lærerne skal vide, hvordan man henviser eleven til den rigtige hjælp. Det er afgørende at kunne tilbyde den rigtige hjælp på det rigtige tidspunkt.

5. Personlig hjælp og opbakning

Elever, der har det svært i deres liv, hvad enten det er af personlige, familiære, sociale eller faglige årsager, har brug for hjælp og opbakning fra deres skole. Personlige problemstillinger er alt fra sygdomme, psykiske lidelser, dødsfald, til mobning og kæresteproblemer. Det er derfor ikke muligt at sætte en formel op for, hvilken specifik indsats der hjælper alle unge. Det er heller ikke sikkert, at de ansatte på skolerne har kompetencer til at hjælpe de unge. De skal måske henvises videre til socialrådgivere, psykologer eller læger. Men skolen skal være aktiv i forhold til at opdage og støtte elever, der har det svært.

Kom i gang: For at sikre den personlige hjælp og opbakning til elever, der oplever kritiske problemer i løbet af deres ungdomsuddannelse, kan skolen have et beredskab af mentorer, en tilknyttet psykolog eller socialrådgiver. Mentorerne skal kunne give eleverne taletid, lade dem fortælle, hvad der er svært og lade dem deltage i at etablere løsninger. En mentor skal hjælpe eleven til at mestre sin egen livssituation og hjælpe eleven til at se sine egne styrker og potentialer. Mentorkorpset bør bygge på principper om frivillighed. Desuden bør mentoren uddannes til sin opgave. Rollefordeling og grænser skal fra starten være klare, så både mentor og mentee ved, hvad de kan forvente af hinanden. For mentoren skal der være mulighed for kollegial sparring eller for at henvise elever med store personlige problemer videre til f.eks. læge, psykolog eller socialrådgiver, hvis det er nødvendigt. Skolen bør derfor søge at grundlægge et samarbejde med eks. kommuner.

Faldgruber: De signaler der udløser, at en elev får en mentor kan til forveksling ligne helt konkrete problemer, der kan have en meget enkel løsning, eks. besvær med at møde til tiden. Det er vigtigt at kunne afklare tidligt i et mentorforløb, om eleven blot har brug for støtte til at komme op om morgenen eller om det er symptom på dybereliggende problemer. En faldgrube kan være, at mentor og mentee har meget forskellige forventninger til, hvad en mentorordning indebærer, eller at enten mentor eller mentee føler sig tvunget ind i mentorrelationen og den tillidsrelation, der er nødvendig, derfor ikke opstår.

Eksempel: Mentoren bør være et tilbud, som eleven forstår nytten af og tager imod, fordi eleven erkender at have behov for hjælp og støtte. Det er vigtigt, at mentoren sparrer med eleven i samtalerne og i arbejdet med at komme videre. Mentoren skal have eleven på banen, så det ikke bliver et forhold, hvor mentoren ender med "at have ansvaret" for, at eleven kommer videre. Mentoren er en coach for eleven, der hjælper ham med at etablere mestring og ansvar for sit eget liv. Mentoren skal på en fordomsfri måde kunne stille spørgsmål til eleven som, "hvad skal der til, for at du kommer op om morgenen? Og eleven skal selv være med til at formulere sit svar.

6. faglig hjælp og opbakning

Hvis en elev har faglige problemer i et eller flere fag kan ungdomsuddannelsen blive til en uoverkommelig opgave, og eleven bliver derfor frafaldstruet. Det er af højeste vigtighed, at eleven får den rigtige hjælp tidligt, så der ikke når at opstå et stort fagligt efterslæb. Nogle elever skal blot have hjælp til at få de rigtige hjælpemidler, andre kommer til ungdomsuddannelsen med en uerkendt faglig problemstilling, og de skal først "opdages". Faglige problemer kan forstærkes hos elever, der kommer fra uddannelsesfremmede hjem og ikke kan hente hjælp hos forældrene.

Kom i gang: Mange typer af faglige problemstillinger bunder i mangelfulde læsefærdigheder, hvad enten årsagen er ordblindhed, for lav læsehastighed eller et begrænset ordforråd (det førfaglige ordforråd eller gråzonesproget). Det er en virksomhedsfuld indsats at screene alle elever ved skolestart, både for læse/staveproblemer og for problemer i matematik. Uddannelsen kan derved tilbyde de elever med behov den rigtige hjælp fra start. Det kan være kurser i læsehastighed, læsestrategier, ansøgning om IT-rygsæk eller andet. Har eleven et decideret fagligt efterslæb fra folkeskolen, er problemet ikke løst ved en screening, selvom eleverne får hjælp, fordi der måske ligger for mange år forud med en ringe indlæring. Eleverne vil derfor i nogle tilfælde have brug for hjælp løbende. I denne indledende proces er det desuden vigtigt, at skolerne er opmærksomme på, om eleven er startet på den rigtige ungdomsuddannelse eller skal vejledes til et andet tilbud. Man skal dog være opmærksom på, at omvalg i sig selv indebærer en frafaldsrisiko, og det er derfor yderst vigtigt, at "omvalg" som løsningsmodel bruges med varsomhed.

Faldgruber: En faldgrube kan være, at elever føler sig udpegede/stigmatiserede, hvis de bliver pålagt ekstra læse/skrivekurser, skrivefængsel etc. Det kan gå ud over deres følelse af social anerkendelse blandt de andre elever. En anden faldgrube er, at skolerne går for langt i deres støtte af eleverne. Hvis der f.eks. ikke undervejs i et uddannelsesforløb er en progression i forhold til, at eleven lærer selv at administrere sin tid og opnår selvstændige studie- eller arbejdsmarkedskompetencer, kan dette blive et problem efter ungdomsuddannelsen.

Eksempel: Man kan gøre brug af lærerbemandede lektiecafeer i de fag, som, mange uddannelser oplever, er svære for eleverne samt (bemandede) skriveværksteder i relation til aflevering af større opgaver. Det kan også være elevbemandede lektieværksteder. Derudover er det vigtigt, at lærere generelt efteruddannes til at arbejde med deres egen tilgang til det sproglige og til at give lektier for. Mange faglige problemstillinger kan afhjælpes ved at lektionen specificeres i forhold til, hvad den skal bruges til, at den gives mening og relation til elevens liv. Desuden kan skoler arbejde innovativt med it-løsninger i undervisningen, som inddrager formater, de unge kender fra deres fritid, og som tilbyder individuelle hjælpeværktøjer. En anden måde at arbejde med faglige problemstillinger på er, at arbejde med forskellige pædagogiske tilgange til læring og inkluderende undervisningsmetoder.

7. Fokus på klasserumskultur og studievaner

Mange uddannelsessteder kender til det fænomen, at enkelte hold eller klasser fungerer dårligt. Hele undervisningsforløb kan saboteres ved, at eleverne kommer for sent til hver time, møder uforberedte og kommunikerer uden respekt for hinanden og lærerne. Det skaber et dårligt socialt klima og et dårligt lærings- og arbejdsmiljø. Det kan være svært at vende, hvis en klasse først har fået etableret en sådan klasserumskultur. Ved at arbejde målrettet med studievaner og klasserumskultur, kan skolerne imødegå denne type problemer og samtidig lette elevernes overgang fra folkeskole til ungdomsuddannelse.

Kom i gang: For at skabe en god start på ungdomsuddannelsen kan ungdomsuddannelse og folkeskole samarbejde om at lave en god overgangsfase for eleverne. Samtidig er det vigtigt, at skolen tager ansvar for sammen med de unge at etablere en ordentlig omgangsform og tone samt hjælpe dem til at tilegne sig gode studievaner. Første skridt er at planlægge introduktionsforløb for nye elever, hvor skolen skaber nogle strukturer, der tager højde for, at de starter et nyt sted med en ny kultur og nye forventninger til, hvad de skal præstere i skolen. Skolen skal være med til at styre, at den kultur eleverne møder virker tryk og fremmende for læring.

Faldgruber: Der går tid fra skemaet med tiltag, der skaber en god start. Det er skolens ansvar, at det ikke bliver et problem. Det kan være svært at vælge, hvad der skal fokuseres på i en opstartsfasen, og nogle vil derfor vælge at vente til senere med at arbejde med klasserumskultur. Det kan betyde, at usikre elever når at falde fra, og at de dårlige strukturer allerede er etableret, før skolen begynder at arbejde med problemet. Tidsmæssigt kan det hurtigt blive mere krævende at få eleverne til at aflære dårlige vaner, end det er at lære dem gode vaner fra begyndelsen.

Eksempel: Der er udviklet hele forløb for at arbejde med klasserumskultur og studievaner, som indeholder etablering af gode klassesdynamikker, konflikthåndtering og konfliktløsning. Der arbejdes i disse forløb med dramatisering, cases, interviews og klasseregler, der laves af holdene selv. Forløbene er tilrettelagt som moduler og hjælper eleverne til at reflektere over deres eget bidrag til gode og dårlige situationer i klassen. Elever tager ofte mere aktivt ansvar for klasserumsmiljøet efter disse forløb. På samme måde kan der arbejdes struktureret med at etablere gode studievaner. Unge kan have svært ved at prioritere deres tid og arbejdsmetoder. Ved at gennemgå og eksemplificere vaner og metoder i opstarten af en ungdomsuddannelse kan de unge støttes til at opnå en god start på ungdomsuddannelsen. Man kan også bruge delelementer af forløbene til at sætte ind overfor konkrete problemer på et hold.

8. Inddrag elevernes forældre

På mange ungdomsuddannelser er det særdeles begrænset, hvor meget kontakt der er mellem skole og hjem. Men opbakning og støtte fra forældrene er stadig vigtigt, når de unge starter på en ungdomsuddannelse. Særligt hvis de unge kommer fra uddannelsesfremmede hjem, hvor forældrene måske ikke er klar over, hvad ungdomsuddannelsen forventer af deres børn. Det kan i mange tilfælde være positivt at inddrage forældrene i et konstruktivt samarbejde. Forældrene skal føle sig velkomne på skolerne, og de skal kunne se nytten i at komme der. Har der først været et positivt møde, kan det være nemmere at indgå i en dialog, hvis der senere opstår problemer.

Kom i gang: Hvis der er tale om fraværsproblemer, viser meget forskning, at tidlig forældreinddragelse hjælper. Ofte aner forældrene ikke, at deres unge ikke er mødt op på uddannelsen. Det er vigtigt, at vise den unge, at man ikke tolererer fravær, og at det tages seriøst fra skolens side, bl.a. ved at inddrage forældrene. Andre typer af forældreinddragelse handler om at sikre opbakning til uddannelsen fra forældrenes side. Nogle forældre ved ikke, hvad det vil sige at gå på en ungdomsuddannelse og er derfor dårlige til at bakke deres unge op og støtte dem, når uddannelsen er krævende. Man hjælper derfor sine elever ved at få forældrene inddraget på en positiv måde. Det kan både være gennem oplysende og sociale arrangementer. Man kan allerede på introaftener præsentere, hvad familiemæssig støtte og opbakning indebærer. En skole skal desuden forholde sig til sit optageområde i planlægningen af sit forældresamarbejde og tage højde for eksempelvis sproglige problemer og kulturelle forskelle i kontakten med familierne.

Faldgruber: Når eleverne er over 18 år, så er det ikke tilladt for skolerne at oplyse forældrene om elevernes forhold, og derfor afholder man sig fra det. Det problem kan dog løses allerede fra skolestart ved, at man i introduktionsperioden oplyser eleverne om skolens indstilling til forældresamarbejde og beder dem underskrive tilladelse til at inddrage forældre efter de er fyldt 18 år.

Eksempel: Det kan være grænseoverskridende for en skole at gå fra den almindelige praksis, hvor de unge selv skal tage ansvar for deres skole og liv, til at blive en aktivt forældreinddragende institution. Det kan skabe stor modstand blandt lærerne, og det kan være en god idé at tilrettelægge et pædagogisk arrangement om begrundelserne for at gøre det. En god måde at starte på er ved at lave et positivt forældrearrangement, hvor eleverne præsenterer noget, de har lavet eller lært på skolen. På en erhvervsskole kan det eks. være, at forældrene kan få eftersat deres bil, på gymnasiet kan der laves en udstilling med videoer eller billeder.

Også her er det en ledelsesopgave at sætte processen i gang og etablere forståelse og samarbejde på lærerkollegiet.

9. Arbejd med skolens fraværspolitik

Skolerne kan løse mange problemer ved at se på deres fraværsindsats og fraværspolitik. På mange ungdomsuddannelser har eleverne høje fraværsprocenter, og der kan være et utal af forskellige måder at forholde sig til det på. Et højt fravær kan være et symptom på andre problemstillinger indenfor helt forskellige områder: personlige og familierelaterede problemer, faglige problemer eller sociale problemer. Det er derfor meget vigtigt at lægge mærke til fravær og adressere det med det samme. Skolen skal bruge sit kendskab til eleven til at finde ind til årsagen. Hvis fravær "blot" er et udtryk for slendrian, er det ikke desto mindre et problem. For meget fravær på et hold giver opbrudte strukturer i undervisningen. Desuden smitter fravær, særligt hvis det forbliver uadresseret. Fravær hos den enkelte elev fører udover et fagligt efterslæb ofte andre ting med sig. Det kan betyde udelukkelse fra de sociale sammenhænge i klassen, fordi de andre elever opfatter eleven som useriøs. Det betyder ofte også et betragteligt efterslæb af afleveringer. Fravær, der får lov at fortsætte, fører meget ofte til et frafald fra ungdomsuddannelsen, enten fordi fraværet bliver så højt, at skolen må reagere, eller også ved at eleven bliver så uengageret, at han til sidst dropper helt ud.

Kom i gang: en måde at starte med at mindske fravær på er, at skolens fraværspolitik ses efter og diskuteres igennem på ledelses- og lærerniveau. Der skal være en politik, som alle på skolen bakker op om og følger. Dvs. lærerne skal registrere fravær ensartet og følge de normer, skolen har. Politikken skal være synlig og almindeligt kendt på ungdomsuddannelsen. Ligesom man kan have en fraværspolitik, kan skoler arbejde med en fremmødepolitik. Politikken skal pege på, hvad skolen gør for at fremme fremmøde. På ledelsesniveau bør skolen reagere ensartet på fravær blandt eleverne. Det er vigtigt, at der på skolen er en opfattelse blandt eleverne af, at reglerne gælder for alle. Tidlig indsats er et nøgleord i forbindelse med fremmødepolitik. Pointen med fremmødepolitik er, at der etableres en positiv opmærksomhed på at være til undervisning frem for et negativt fokus på sanktioner og fravær.

Faldgruber: At der mangler opbakning til, at skolens fraværspolitik følges. F.eks. ved at der registreres forskelligt blandt lærere, så den vedtagne gennemsigtighed af reglerne ikke kan etableres. Modstanden kan være på alle niveauer på en institution. Er det i ledelsen, er det lærernes opgave at holde fast i ønsket om en aktiv fraværsindsats, og er det i lærerkollegiet, er det et ledelsesansvar at gennemføre en forankring og holdningsændring.

Eksempel: Skolen laver et nedskrevet regelsæt for, hvordan fravær håndteres. Det meldes ud til alle elever og lærere. Vigtigheden og betydningen af fravær italesættes. Der fastsættes en procedure for, hvem der kontakter elever med højt fravær. Inddragelse af forældre bør være en del af indsatsen om muligt. Der indgås en dialog med eleven og årsager til fraværet adresseres. Det er vigtigt at forstå konteksten for elevens fravær.

10. Rum til individuelle indsatser

Når en skole har et frafaldsberedskab, der tager højde for de 9 temaer beskrevet på de tidligere sider, vil der stadig være elever, som ikke kan rummes og fastholdes. Hvis skolen vurderer, at dette skyldes, at eleven står i en ekstraordinær svær situation, så bør skolen også være indstillet på at handle ekstraordinært for at hjælpe. Her er der ingen formel på, hvad skolen skal gøre. Her må der tænkes utraditionelt og kreativt.

Kom i gang: Det vigtigste er at tage højde for den menneskelige faktor, som betyder, at det kan være nødvendigt at gøre mere end skolen formelt set er forpligtet til. Det er et spørgsmål om at vurdere, hvornår den individuelle indsats er påkrævet og på sin plads. Måske betyder det, at skolen i enkelte tilfælde må gå på kompromis med f.eks. sin fraværspolitik. Der bør altid være rum til, at skolerne laver individuelle indsatser.

Faldgruber: At der mangler forståelse blandt lærere og elever for de individuelle indsatser, der laves, fordi de i sagens natur ofte bryder med skolens øvrige politik. En anden faldgrube er, at de individuelle indsatser tager overhånd. Er det tilfældet, kan det være svært at gennemføre nogle af de mere strukturerede tilgange, der er på skolen. F.eks. i forhold til fraværspolitik, afleveringer, fremmøde regler etc.

Eksempel: Nogle ungdomsuddannelser har enten så massive frafaldsproblemer eller en elevgruppe med så store problemer, at den individuelle indsats bliver reglen frem for undtagelsen. I sådanne tilfælde er der behov for et mere struktureret tilbud. F.eks. et væksthuse eller en fuldtidsansat socialrådgiver/coach. For andre ungdomsuddannelser vil det ofte være en ledelsesrepræsentant eller studievejleder, der står for den individuelle indsats og hjælper den unge til at gennemføre sin uddannelse på trods af en svær krise.

Der vil i disse situationer altid være tale om et skøn, hvor den ansvarlige på skolen må vurdere, hvad der er rigtigt at gøre. Hvis det er muligt, er det en god idé at inddrage andre kollegaer for at få gode råd og sparring. Et team, der arbejder sammen om individuelle løsninger, kan både dele byrden og samarbejde om de kreative idéer.